

Tóth R. Margit

Bölcsődevezető, védőnő, rajztanár, amatőr festő és költő, többszörös keresztanya. Ötven év Budakeszin. Nyolcvanadik születésnapjához közeledve tekintünk vissza életére.

1928-ban született Kispesten. Bár a Szentkirályi utca környékén, a Vas utcában éltek, amikor születése előtt édesapja Bécsbe utazott, édesanyját kispesti ismerősök gondjaira bízta, ahol két héttel a vártnál korábban megszületett.

Két öcs, egy hűg és egy nővér testvérként tanulmányait a Szépművészeti Líceumban (ma Képző- és Iparművészeti Gimnázium) 1947-ben befejezte, egy évet tanult szobrász-keramikus szakon, mert a festőszakra nem sikerült bejutnia, majd négy évet díszítőfestő szakon. Rajztanári oklevelet szerzett. Sokoldalúságára jellemző, hogy a Rókus Kórházban miséken orgonált, de grafológiai kézikönyve is megjelent a Magyar Kultúra Szerkesztőségének gondozásában még 16 éves korában. Mégis az egészségügy mellett kötelezte el magát, saját bevallása szerint akkor, amikor 1944-ben a bombázások idején egy pincében, tizenhat évesen egy hasi műtéthez kellett asszisztálnia. Az érettségi után meg is próbálkozott az orvostudományi egyetemmel annak ellenére, hogy édesanyja azzal a fenyegetéssel próbálta a művészetek felé terelni, hogy nem lakhat otthon, ha nem a Képzőművészeti Főiskolát választja. Az orvoscéleket végül csak másfél szemesztert végezhetett el: szülei letartóztatása miatt eltanácsolták az egyetemről.

A szülőket azért tartóztatták le, mert az egyik legnagyobb koncepció per, a Grósz-per mellékágaként koholt Vezér Ferenc-per fő vádlottja édesanyja unokatestvére és egyben nevelt testvére is volt. Az öthónapos fogságot a belsőépítész édesapja nem élte túl. Holttestét egy táskában sikerült csak a családnak megkapnia, amit Tóth R. Margit személyesen vitt el egy titkos találkozóra. Az Illatos út egy sötét sarkán kellett átadnia a pénzt, amit az egyetlen táskájával együtt vittek el. Édesanyja hetven kilóról harminckettőre lefogva, de visszatért a börtönből. Lakásuk négy szobájából hármát elvettek, nővére műszaki rajzolóból lakatos lett. Neki még 1951-ben sikerült megszereznie az egészségügyi és szociális védőnői képesítést.

1956-ban, a forradalom idején az utcán mellőle lótték le életét szerelmét, amit többé nem tudott kiheverni. A forradalom leverése után három napig várta öccse Sopronkőhidánál, hogy átkeljenek a határon, végül úgy döntött, hogy itthon marad.

1957. június 1-jével nevezték ki Budakeszire a bölcsőde vezetőjének. A budake-

si bölcsőde három-négy évvel korábban nyílt meg. Ez idő alatt nyolc vezető váltotta egymást, a legutolsót éppen 1956 következményeként bocsátották el. Tóth R. Margit 1984-ig, nyugdíjazásáig, 27 éven keresztül vezette az intézményt, ahol a negyvenöt férő-

helyre legkevesebb hetvenhárom gyerek volt a létszám. Helyettesítések alkalmával Budakeszi lakosai védőnőként is megismerhették: akkor csak két védőnője volt a falunak, Ostoros Gyuláné és Szatmári Margit, szemben a mai ötfős létszámmal. A nem minden feszültségtől mentes élet nem múlt el nyomtalanul: három gyomorvérzésen és négy infarktuson esett át, az elsőt közvetlenül Budakeszire érkezése után.

Nyugdíjazása után azonban temperamentumos egyénisége nem engedte a visszavonulást. Még közel 20 évig a budakeszi művelődési központ munkáját segítette. Versekert írt, képeket festett. Munkáit csoportos kiállításokon állították ki, először 1951-ben a Szépművészeti Líceumban, majd 1957-ben a Képző- és Iparművészeti Gimnáziumban, 1960-ban és 1967-ben a kecskeméti és az esztergomi művelődési központban, 1973-ban a Nyomdaipari Dolgozók Székházában Budapesten, 2001-ben és 2002-ben a budakeszi művelődési központban.

2003 januárjában súlyos balesetet szenvedett a Fő utca Erkel utcai kereszteződésében. Tizenkilenc helyen eltört csontjait többórás műtéti csavarozták össze. Jelenleg a budakeszi bölcsőde botal járó ember számára nehezen megközelíthető, első emeleti szolgálati lakásában egyedül él. A családot számára az a tizenkét keresztgyerek jelenti, akikhez valójában vérszerinti kapcsolat nem fűzi. A tizenegy fiú és az egyetlen lány sorával való össze-

kapcsolódás jelentette számára a kárpótlást az élet viszontagságaiban.

A Grósz-per

Mindszenty után a magyar egyház vezetője, a püspöki konferencia elnöke a 62 éves Grósz József (1887-1961) kalocsai érsek lett. A Szentszék 1949. február 13-án átruházta a Mindszentynek adott rendkívüli egyházi felhatalmazásokat, így ő sem kerülhetett el, hogy koncepció per célpontja legyen. A kommunista rezsim intézkedéseit kritikusán fogadó Grósz államellenes összeesküvéssel, a legitimista restauráció előkészítésével, kémkedéssel, valutaüzerkedéssel vádolták. A per célja nemcsak az érsek, de az egyház néhány vezető személyiségének az eltávolítása és a megfélemlítés volt, hanem az egyház teljes állami felügyelet alá helyezése, a kommunista ideológia helyességének igazolása, a tömegek egyháztól való elidegenítése.

A Vezér Ferenc-per

Grósz érsek perébe bekapcsolták és halálra ítélték Mindszenty bíboros aszszisztensét, Vezér Ferenc pálos szerzetest. Egyes források szerint a pálos atya, 1945-ben a páloskúti (Szentkút) rendház főnöke a megszállás elől odamenekülő nőket védelmezte, amikor két orosz katona el akarta vinni őket „kis konyhai munkára”. A katona ráfogta fegyverét, amit az atya a menyegyzet felé irányított. Dulakodás kezdődött, a fegyver véletlenül elsült, súlyosan megsebesítette az oroszot, aki rövidesen belehalt a sérülésbe. Vezért 1951-ben letartóztatták. A perben azal vádolták, hogy a szovjet katonák meggyilkolására fegyveres csoportot hozott létre, és több orosz katonát meggyilkoltak. Halálra ítélték, a börtönben több hónapon át igen kegyetlenül kínozták. A Gyűjtőfogház udvarán akasztották fel 1952. május 28-án. Egyes vélemények szerint akkor már nem élt. 37 éves volt.

Koós Hutás Katalin

Elhunyt Máthé István

Május 10-én a németországi Karlsruhe-ban 88 éves korában elhunyt dr. Máthé (Math) István, a budakeszi születésű, 1946-ban kitelepített Máthé Edit, született Pfendtnér (Pentei) Edit férje. Máthé Editet szülőfaluja, Budakeszi 1996-ban Budakesziért Emlékéremmel tüntette ki. Máthé Edit visszaemlékezéseit lapunk 2005. októberi és novemberi számaiban, *Egy élet, melyen végigszántott a történelem* címmel két részben közöltük, de megtalálható honlapunkon is (www.budakesziiranytu.hu). Az írás megemlékezik férjével kötött házasságuk körülményeiről és közös életükről is.